

Tale/artikkel, 26.09.2014

Av: [Finansminister Siv Jensen](#)

Sparebankforeningens 100-årsjubileumskonferanse:

Norsk økonomi og banknæring i et fremtidsperspektiv Oslo, 26. september 2014

Deres Kongelige Høyhet, kjære alle sammen.

Gratulerer med dagen!

Gratulerer med jubileet!

Sparebankforeningen fyller 100 år i dag, men vi har hatt norske sparebanker helt siden 1822. Den første, Christiania Sparebank (som ble del av det som skulle bli dagens DNB), skulle bidra til «Flid, Sparsomhed og Sædelighedens Fremme».

Norges første bank tok ansvar for hvordan samfunnet utviklet seg. Mens flid og sparsomhet fortsatt er aktuelle verdier, viser vedtektene fra 1822 at økonomisk vekst og politiske valg kan løse problemer: Sparebankene har i lang tid kunnet overlate sedelighetsspørsmål til andre. En viktig årsak er de Castbergske barnelovene som ble vedtatt i 1915, om lag samtidig med dannelsen av Sparebankforeningen.

Sparebankene har i nesten 200 år vært en bærebjelke i det norske banksystemet, og lovregulert siden 1824. Forretningsbankene ble til sammenligning ikke lovregulert før på 1920-tallet, i kjølvannet av den største bankkrisen i norsk historie.

Jeg vil i dette innlegget trekke fram noen internasjonale perspektiver. Internasjonaliseringen av økonomien har lenge preget omgivelsene for bankene og norsk næringsliv, og det er all grunn til å tro at det vil fortsette i årene fremover.

Det går godt i norsk økonomi. Verdiskapingen per innbygger er blant de høyeste i verden. Sysselsettingen er høy, arbeidsledigheten lav og inntektene jevnt fordelt. Norge skårer høyt i undersøkelser om folks oppfatning av egen livskvalitet og lykke.

Hos mange av våre handelspartnere har ettervirkningene av finanskrisen ennå ikke sluppet taket helt. Verdiskapingen i euroområdet samlet er lav og arbeidsledigheten høy. Det butter også i svensk, finsk og dansk økonomi.

I USA ser omslaget mot ny vekst ut til å være klart sterkere enn i eurolandene.

Vi kan gjøre lite med utviklingen i andre land. Men vi kan gjøre vår egen økonomi mest mulig robust. Men vi må ha et realistisk bilde av utfordringene.

Ett forhold som kan gi lavere vekst framover er at aktiviteten i petroleumsnæringen etter hvert vil bli trappet ned.

Petroleumssektoren vil da gå fra å være en motor for fastlandsøkonomien til å bli en brems. Oljeinvesteringene vil trolig avta markert allerede neste år.

Vi vet også at andelen eldre i befolkningen vil øke. Det vil redusere arbeidsstyrken, øke forsørgerbyrden på arbeidstakerne og øke belastningen på offentlige budsjetter. En tredje utfordring jeg vil peke på er at vi i noen år har opplevd lavere vekst i produktiviteten enn vi har vært vant til. Det bekymrer meg. Grunnlaget for et bærekraftig velferdssamfunn er at vi har en produktiv og vekstkraftig fastlandsøkonomi.

For å kunne opprettholde en god utvikling for det norske velferdssamfunnet må vi møte disse utfordringene:

Vi må legge til rette for at andre bransjer kan ta over etter hvert som oljen blir en solnedgangsnæring. Vi må legge til rette for bærekraft i offentlige finanser også når befolkningen blir eldre. Og vi må legge til rette for god ressursbruk og høyere vekst i produktiviteten igjen.

Dette arbeidet har Regjeringen begynt med:

1. Vi vil bidra til virksam konkurranse i økonomien, både innenlands og mot utlandet. Vi vil arbeide for mindre byråkrati og reguleringer.
2. Vi vil jobbe for et enda bedre skattesystem.
3. Vi vil sørge for å få en offentlig sektor som evner å tilby tjenester mer effektivt og med så høy kvalitet som mulig.
4. Vi vil vektlegge resultater.
5. Og vi vil ha tydelige budsjettprioriteringer.

Et hovedhensyn er å løfte produktiviteten. På lang sikt er det først og fremst produksjon og arbeidsinnsats som bestemmer velferdsnivået.

Hvis vi klarer å øke produktiviteten med så lite som 0,2 prosent per år, vil det bety mer for inntektene rundt år 2060 enn forventet avkastning av hele Statens pensjonsfond utland. Det gir grunn til å ta spørsmålet om produktivitetsutvikling på alvor.

For å oppnå dette må vi være villige til å gjennomføre strukturpolitiske tiltak og reformer. Her er vi godt i gang.

Produktivitet er noe vi også må ta hensyn til når vi bestemmer hva oljepengene skal brukes til. Dette er bakgrunnen for at vi i budsjettet for inneværende år tok et første skritt i retning av å vri bruken av oljepenger i retningen av produktivitetsfremmende tiltak. Vi reduserte skattene og økte satsingene på infrastruktur og kunnskap. Dette vil vi fortsette med.

Styrken i norsk økonomi er grunnlaget for en sterk norsk banksektor, og sterke banker er en styrke for norsk økonomi.

Under den internasjonale finanskrisen klarte norsk økonomi og norske banker seg bedre enn vi kunne ha fryktet. Én viktig grunn var at bankene kunne opprettholde en tilnærmet normal utlånsaktivitet. Vi fikk

ingen kredittkollaps. Bankene fortsatte å bidra til å kanalisere kapital til lønnsomme formål, gjennomføre betalinger og andre viktige tjenester som støtter opp om norsk økonomi. Sparebankene er særlig viktige for lokale og regionale markeder og for lokalt næringsliv.

EØS-avtalen har i 20 år bidratt til å åpne norske markeder for europeiske banker, og gitt norske banker markedstilgang i Europa. Utenlandske banker har gradvis økt sin tilstedeværelse i Norge, og utviklingen vil trolig fortsette i årene fremover. Utviklingen er «villet»: Et integrert europeisk marked for finansielle tjenester skal bidra til vekst i europeisk økonomi.

Finansielle tjenester har blitt en internasjonal handelsvare, og ny teknologi setter fart i utviklingen. Fremveksten av nettbanker og andre digitale plattformer bidrar til at det blir lettere å etablere seg i nye markeder. Det er ikke lenger nødvendig å bygge ut et kostbart nettverk av bankkontorer for å nå potensielle kunder. I dag kan det holde å etablere og markedsføre en digital distribusjonskanal.

Markedene blir større og grenser viskes ut. Dette ser vi også innad i Norge. Tidligere var det nokså klart definerte lokale og regionale markeder, gjerne med et par lokale sparebanker og en eller to filialer av de største forretningsbankene.

For et par uker siden kunne vi lese i Dagens Næringsliv om Sparebank 1 Telemark som opplevde et kunderush fra hele landet etter at den satte ned boliglånsrenten. Mange lånesøkere lot seg ikke stanse av bankens krav om telemarkstilknytning for å få den laveste renten, og noen viste blant annet til at de hadde besøkt Sommarland i Bø, hadde telemarksbunad og av og til kjørte telemark i skibakken.

Eksemplet illustrerer at flere norske banker har fått en mer nasjonal tilstedeværelse – blant annet gjennom Finansportalen – og at også de mindre sparebankene kan presse markedsprisene og hevde seg i konkurransen med de større aktørene.

For noen år siden bestod bankenes finansiering stort sett av kundeinnskudd og egenkapital. I dag henter bankene også finansiering i de internasjonale kapitalmarkedene, og innlånene er ofte i utenlandsk valuta. Norske banker står i større grad enn tidligere overfor internasjonale markedspriser på – og internasjonal konkurranse om – kapital.

Markedsfinansieringen gir bankene muligheter for ekspansjon og utlånsvekst, men kan også øke risikoen. Tilgangen til ny finansiering kan raskt bli svekket i vanskeligere tider, slik vi så under finanskrisen. Skal vi forebygge slik risiko, må vi vurdere ubalanser og smittevirkninger i stor skala. Dette er krevende både for banker og myndigheter.

Norske banker har så langt klart seg godt i konkurransen og de har et godt utgangspunkt for fremtiden. Bankene har vist vilje og evne til å effektivisere og omstille virksomheten. Ikke minst gjelder dette kostnadskutt og utvikling og bruk av ny teknologi. Jeg har sagt flere ganger i møte med finansnæringen at mange andre næringer har noe å lære av bankenes evne til omstilling og til å ta i bruk ny teknologi.

Likevel har forsiktighetskultur og grundige kredittvurderinger til alle tider vært grunnlaget for lønnsom bankdrift. Ikke alle forretningsmodeller er robuste, og såkalt «boring banking» har blitt et ideal etter finanskrisen. De norske sparebankene klarte seg bedre enn forretningsbankene under bankkrisen på 1990-tallet, og kanskje var det fordi sparebankene var bedre på «boring banking»? Her håper jeg dere

kan forsikre meg om at dere fortsatt ligger langt framme. «Boring banking» er bra og det bør dere fortsette med. En bekymring kan være at det blir stadig færre i norske banker som har erfaring fra bankkrisen. Jeg håper at dere tar vare på den verdifulle kunnskapen fra vår egen historie, og ikke lar lærdommene gå i glemmeboka.

Norske banker har viktig spesialkompetanse på noen områder. Finansiering av internasjonal shipping og det mangfoldige næringslivet langs norskekysten, er eksempler på konkurransedyktigheten i norsk banknæring, basert på kunnskap og gode løsninger. Oslo Børs er en av verdens viktigste markedsplasser for sjømatindustrien, og vi har et stort og aktivt marked for høyrenteobligasjoner, som landene rundt oss forsøker å kopiere.

Norske banker er blant de mest solide i Europa. Det gir en fordel i konkurransen om kunder og kapital. Dette er særlig viktig i perioder med økonomisk tilbakegang og uro og usikkerhet i markedene, slik vi har sett de senere årene.

Men soliditeten er ikke spesielt høy i historisk sammenheng. For 100 år siden hadde bankene en egenkapitalandel på om lag 12 prosent. I dag ligger egenkapitalandelen på cirka 6 prosent. Mye egenkapital er det beste forsvaret mot kriser og økonomiske problemer, noe norske banker har erfart flere ganger.

Økt integrasjon påvirker finansnæringen. Flere aktører i bankmarkedet kan bidra til økt konkurranse, mer innovasjon, bedre tjenester og lavere priser.

Integrasjon kan redusere noen typer risiko. Dersom vi hadde hatt flere utenlandske banker i Norge under bankkrisen på 1990-tallet, kunne kanskje de utenlandske bankene ha ekspandert da norske banker fikk problemer. I så fall kunne det økonomiske tilbakeslaget blitt mindre alvorlig, og behovet for statlig støtte til bankene blitt mindre.

Men et stort innslag av utenlandske banker kan også gi økt risiko. Utenlandske banker kan prioritere hjemmemarkeder i en vanskelig situasjon. Vi har derfor ingen illusjoner om at integrasjon innebærer at vi ikke behøver å passe på soliditeten i norske banker.

I Norge har vi lenge lagt stor vekt på regler og krav som skal sikre god soliditet. Det reduserer sannsynligheten for kostbare kriser. I mange andre land har kravene vært lempeligere, og bankene mindre solide. Flere av disse landene ble hardt rammet av finanskrisen, og sliter ennå med en svekket banksektor.

Etter finanskrisen har EUs soliditetskrav for banker blitt forbedret. Det reduserer faren for et stort innslag av svakt kapitaliserte utenlandske banker i Norge.

Men det er fortsatt forskjeller mellom måten vi i Norge gjennomfører soliditetskravene på, og hvordan de blir gjennomført ellers i Europa. Generelt har vi valg å starte innføring tidlig, og tilpasse dem til norsk økonomi. Norske bankers lønnsomhet gjør at forholdene ligger godt til rette for dette. Mens en del andre land velger å legge kravene lavest mulig, og innføre dem senest mulig.

Samtidig tror jeg det er mye å hente på at bankvirksomhet i større grad følger regelverket i det land der virksomheten er, fremfor regelverket i det landet der morbanken har hovedkontor. Det vil bidra til at bankene får likere rammebetingelser i markedene.

I Norden har vi allerede tatt viktige skritt mot en slik modell.

Tidligere i år fikk vi bekreftet fra danske og svenske tilsynsmyndigheter at de vil pålegge sine banker å følge norske innstramminger i soliditetskravene for boliglån, for de danske og svenske bankenes virksomhet i Norge. Ettersom de fleste utenlandske banker i Norge er danske og svenske, vil dette gi likere konkurransevilkår i boliglånsmarkedet.

Dette kan være en modell for videre samarbeid på nordisk nivå, og ideen har fotfeste også andre steder, blant annet i Storbritannia. Jeg tror at vi på denne måten kan få en bedre bankregulering i Norge og ellers i Europa, og jeg vil fortsette å arbeide for det.

For regjeringen er det derfor viktig å legge til rette for en mangfoldig banksektor i Norge, der store og små og norske og utenlandske banker kan konkurrere på like vilkår. Nettverket av sparebanker strekker seg over hele vårt langstrakte land, og har mye av nærkontakten med det som «rører seg» i norsk økonomi.

Regjeringen er også opptatt av å ha en god næringspolitikk for finansnæringen. Hensynet til finansiell stabilitet, soliditet og sluttbruker er naturligvis grunnleggende, men dere skal også vite at vi legger vekt på konkurransekraften til en næring som har cirka 50 000 høyt kvalifiserte ansatte i Norge.

Jeg ser med glede fram til dialogen med sparebanknæringen, både i dag og videre framover. Jeg er sikker på at norske sparebanker vil fortsette å være viktige bidragsytere til verdiskapningen i norsk økonomi, og at dere vil fortsette å utvikle gode tjenester for folk og bedrifter.

Takk for oppmerksomheten.